

IZVJEŠTAJ O GLAVNOJ GODIŠNJOJ SKUPŠTINI POVIJESNOG DRUŠTVA
HRVATSKE 12. V 1963.

Pošto je otvorio skupštinu, predsjednik PDH-e, prof. Jakša Ravlić, istakao je u svojoj uvodnoj riječi, među ostalim, da se s izlaskom najnovijeg sveska »Historijskog zbornika«, koji je sada u štampi, navršava petnaest godina od njegova izlaženja. U vezi s ovom obljetnicom, on je, prema zaključku Upravnog odbora, predao zatim, prije prelaska na dnevni red, riječ prof. dru Jaroslavu Šidaku, glavnom uredniku HZ.

PETNAEST GODINA »HISTORIJSKOG ZBORNIKA«

»Drugovi i drugarice!

S »Historijskim zbornikom« za godinu 1962, koji će potkraj idućeg mjeseca izaći iz štampe, navršava se punih petnaest godina od vremena njegova pokretanja 1948. Petnaest njegovih godišta, s nešto manje od pet tisuća strana otštampanog teksta, zacijelo zavređuje da pokušamo ocijeniti napore koji su u njih uloženi i da im odredimo mjesto i značenje u razvitku hrvatske i jugoslavenske historiografije.

U času kada je Povijesno društvo Hrvatske započelo s pripremanjima za izdavanje prvog sveska »Historijskog zbornika«, hrvatska se historiografija nalazila na prekretnici i tek se polako obnavljala poslije višegodišnjeg zastoja. Godine 1948. opet su se u izlozima knjižara pojavili novi svesci triju serija, posvećenih ediranju izvorne građe, kojima je Jugoslavenska akademija obilježila početak svoje obnovljene djelatnosti na području hrvatske povijesti. Pojava »Historijskog zbornika« iduće, 1949. godine navijestila je stvaranje drugog, o Akademiji neovisnog središta historiografskog rada. Tako je, na poticaj odozgo, već u početku podignuta brana nekim štetnim tendencijama za monopolizacijom znanstvene djelatnosti.

Redakcija »Historijskog zbornika« svjesno se u svojoj uvodnoj riječi prvom svesku postavila na marksističko stajalište, ali je — usprkos stanovitom tributu vremenu koje je neposredno prethodilo prekidu odnosa sa Sovjetskim savezom — vrlo realno ocijenila mogućnosti s kojima je tada hrvatska historiografija raspolagala i uz to jasno zacrtala pravac u njezinu daljnjem razvitku. Premda je »pukom pozitivističkom utvrđivanju činjenica«, kao nasljeđu prošlosti, suprotstavila težnju za »stvaralačkim uopćavanjem konkretnih historijskih podataka«, ona se odmah odlučno ogradila od toga da se ova metoda istraživačkog rada zamijeni »primjenom bilo kojih šablona i shema«. »Ta se opasnost — konstatirala je ona — može izbjeći samo sustavnim prou-

čavanjem marksizma-lenjinizma i produbljenim usvajanjem dijalektičke metode. Svako površno i mehaničko usvajanje nekih osnovnih postavaka historijskog materijalizma može dovesti samo do vulgarnih generalizacija, koje ne rješavaju i ne objašnjavaju ništa. U okviru općih zakonitosti društvenog i historijskog razvoja potražiti konkretne i specifične oblike, u kojima su te zakonitosti društvenog i historijskog razvoja u datom razdoblju djelovale na izvjesnom geografskom području — to treba da bude cilj žive i stvaralačke primjene materijalističke dijalektike u našoj nauci.« U postizavanju toga cilja redakcija je, doduše, računala s »bogatim metodološkim iskustvom i značajnim rezultatima sovjetske historiografije«, ali je u isti mah istakla da »smatra svojom dužnošću i to da sovjetskim historičarima pruži punu pomoć u što boljem upoznavanju naše vlastite prošlosti«. Bio je to, ponešto naknadno ublažen, odgovor na neke tendencije u sovjetskoj historiografiji da prisvoji prioritarno pravo na rješavanje ključnih problema iz prošlosti naših naroda, iako joj je prečesto nedostajalo poznavanje čak i osnovnih činjenica neophodnih za njezino razumijevanje. Redakcija je, najzad, izrazila uvjerenje da se spomenuti cilj može učiniti bližim i dohvatnijim, ako se što prije sastavi »perspektivni plan rada na području hrvatske historiografije«.

Prvi svezak »Historijskog zbornika« vjerno je u svom sadržaju odrazio ovu »Riječ uredništva« i — unatoč nekim nedostacima, koje tada još kao takve nismo mogli uočiti — pokazao mnogo smjelosti u prilaženju različitim problemima i hrvatske i opće povijesti. Ali je on već ovim sveskom nesumnjivo posvjedočio i iskrenu težnju da daljnji razvitak hrvatske historiografije najtješnje poveže s napretkom jugoslavenske historijske nauke u cjelini, pa je po tome dugo vremena prednjačio i bio uzorom historijskim časopisima u drugim republikama.

»Historijski zbornik« je isprva, u skladu s našim tadašnjim privrednim sistemom, izlazio u nakladi republičkoga »Nakladnog zavoda Hrvatske« i do godine 1952. imao tiraž između 1.500 i 3.500 primjeraka. Tek se mnogo kasnije utvrdilo da je pretežna većina ovih primjeraka nestajala u skladištima različitih knjižara i da naša vjera u interes šire javnosti za historiju ne odgovara stvarnosti. Duboke promjene u privrednom sistemu, na njegovu složenom putu prema ekonomskoj računici, zaprijetile su 1953. samom opstanku »Historijskog zbornika«. Usklađivanje tiraža sa stvarnom potražnjom na tržištu knjiga, nedostatna subvencija kojom je trebalo da se pokrije razlika između proizvodne i knjižarske cijene i sve veća suzdržljivost »Školske knjige«, kao baštinika »Nakladnog zavoda«, u podnošenju neizbježnog deficita — sve je to utjecalo na nagli pad u opsegu časopisa od preko 400 na svega 166 strana u VI godištu. Relativnoj stabilizaciji, koju je omogućilo postepeno povišavanje subvencije i obuhvaćanje »pretplate« članarinom Povijesnog društva ponovo je 1957. odjednom učinila kraj »Školska knjiga« koja je odbila da i dalje bude nakladnik. Ta se ponovna kriza ispoljila u daljnjem izlaženju »Historijskog zbornika« na taj način da je tek 1960. izašlo dvogodište XI—XII, a od mjeseca jula 1960. do aprila 1962. nije časopis uopće mogao izaći. Samo znatnom povišenju subvencije i izuzetnom razumijevanju drugova u tiskari »Ognjen Prica« možemo zahvaliti da je i ta kriza — zacijelo ne posljednja — ipak prebrođena.

Međutim, ovaj prikaz dosadašnjeg Zbornikova usuda ne može se nipošto smatrati potpunim. Nedostaje mu ona konstanta u tom zbivanju, punom promjena, koja se sastoji u oskudnim honorarima autora i neznatim troškovima za redakciju. Već desetak godina kreće se honorar za priloge »Historijskog zbornika« u rasponu od 8—10.000 dinara po autorskom arku, a lektoriranje rukopisa obavlja besplatno glavni urednik koji za svoj redaktorski rad prima honorar od 1.000.- dinara po autorskom arku. Ako se ovim podacima doda daljnja činjenica da ostali članovi redakcionog odbora ne primaju danas više nikakav honorar, onda se može s punim opravdanjem reći da »Historijski zbornik« uvelike duguje svoj opstanak požrtvovnosti svojih brojnih suradnika i redakcije. Djelomično poboljšanje ovih nedostojnih uvjeta za publiciranje znanstvenih radova može doduše donijeti umjereno povišenje članarine, jer članska cijena od 480.- dinara po svesku nije danas više realna. Ali se ta promjena može vidljivije odraziti na visini honorara samo u tom slučaju ako broj članova znatnije poraste; danas je on ionako nedovoljan.

Redakcija je u uvodnoj riječi prvom svesku naročito istakla »istraživanje naše bliske i najbliže prošlosti« kao jedan od najprećih zadataka hrvatske historiografije pa, prema tome, i »Historijskog zbornika«. Taj zadatak ona nije uspjela potpuno izvršiti. Ako se pregledaju prilozi u ovih petnaest godišta — osim ocjena, prikaza i bilježaka, koje rubrike, u prosjeku, obuhvaćaju gotovo trećinu teksta — onda na srednjovjekovnu povijest otpada 35 priloga, na razdoblje od XVI—XVIII st. 22, na XIX st. 37, na XX st. 18, a na razdoblje NOB-e 9. Premda su na XIX i XX st., dakle na tzv. noviju povijest, odnosi gotovo polovina svih monografijskih priloga, iznenađuje mali broj radova posvećenih NOB-i. Redakcija »Historijskog zbornika« ne može, nažalost, usmjeravati istraživački rad onako kako to čine historijski instituti koji su za svoj znanstveni rad dotirani. Prema tome, spomenuti omjer priloga vjerno odražava stvarnost današnje hrvatske historiografije: težište njezina neposrednog interesa leži na XIX stoljeću s kojim i počinje moderna historija naših naroda i bez kojega ne možemo uopće razumjeti NOB-u. Suradnja u »Historijskom zborniku« pokazuje, osim toga, da je taj interes bio u ovih petnaest godina u stalnom porastu. Redakcija je ovaj spontani interes mogla doista s uspjehom usmjeravati i poticati.

Uza sve to je ona dostojnu pažnju obraćala i medievistici — dakako, ukoliko je takav interes među suradnicima uopće postojao. Pogled na 15 godišta »Historijskog zbornika« pokazuje da broj priloga iz srednjovjekovne povijesti opada i da hrvatska medievistika danas osjetljivo oskudijeva na dobrim stručnjacima.

»Historijski zbornik« nije bio zamišljen kao godišnjak, iako je to do danas ostao, niti kao zbornik u doslovnom smislu te riječi, koji sadržava različite monografijske priloge, onako kako to danas čini Akademija sa svojim brojnim zbornicima. Samo nedovoljna materijalna podloga spriječila je redakciju da »Historijski zbornik« učini četvrtgodišnjakom, na što još uvijek podsjeća brojčana oznaka: 1—4 na omotu i naslovnoj strani. Iako izlazi jedanput godišnje, »Historijski zbornik« ima sva bitna obilježja jednoga znanstvenog časopisa. On je to prije svega po svojim ocjenama, prikazima i bilješkama. Taj dio, štampan petitom, ispunjava ponekad i cijelu polovicu sveska. Sistematski rad redakcije, njezina stalna briga i usmjeravanje dolaze u tom kritičkom dijelu

časopisa najviše do izražaja. Taj je rad, dakako, najosjetljiviji, praćen različitim neugodnostima i sukobima, a ako urodi polemikom, često stavlja redakciju u vrlo delikatne situacije. Uza sve to je on jedan od najpozitivnijih plodova koje »Historijski zbornik« dosljedno ulaže u napredak hrvatske historiografije. Bez znanstvene kritike, diskusije i polemike nema nauke, pogotovu ne marksističke.

Zaključujući ovaj mali obračun s 15. godišnjim trudom uloženim u »Historijski zbornik«, redakcija smatra da ovaj časopis Povijesnog društva Hrvatske dostojno ispunjava svoju poglavitu zadaću: da bude poprište slobodne i žive znanstvene misli koja neumorno otvara i rješava uvijek nove probleme u prošlosti hrvatskog i srpskog naroda u Hrvatskoj.«

Izvještaj o radu Upravnog odbora i podružnica podnio je tajnik Društva, as. Ivan K a m p u š.

IZVJEŠTAJ UPRAVNOG ODBORA O RADU PDH-e U PROTEKLOJ GODINI

Podnoseći pregled rada našega društva od prošlogodišnje redovne skupštine, održane u Zagrebu 18. travnja 1962, do danas, mi ćemo ovdje morati da ukažemo na neke aktualne organizacione probleme koji su dijelom nastali zbog ukidanja starih kotareva i stvaranja novih, jer je s tim pitanjem usko povezan i rad naših podružnica. Djelatnost Povijesnog društva Hrvatske odvija se pretežnim dijelom baš u tim podružnicama kao i putem aktivnosti koje pokreće upravni odbor.

Kao osnovno pitanje, naročito značajno za normalno odvijanje društvenih poslova, ističemo problem suradnje s našim podružnicama na terenu. S većinom od njih nema još izravnog kontakta, jer naša skromna financijska sredstva omogućuju samo najnužniju suradnju putem pismenih saopćenja. Minimalna dotacija za društveni rad koju društvo dobiva od Republičkog savjeta za kulturu (200.000 dinara) omogućava tek da namiri osnovnu administraciju, a nešto i za obilazak onih kotareva gdje podružnice ne postoje ili gdje je njihov rad zamro. S druge strane, ubrana članarina, koja je uz dotaciju jedini izvor prihoda, ne znači nikakvu financijsku pomoć ovom odboru, jer od 480 din, koje podružnice dostavljaju društvu, Historijski zbornik dobiva 400 din, a od onoga što preostaje ne možemo uplatiti ni stalni doprinos Savezu društava historičara u iznosu od 20.000 din.

U proteklom periodu održana je proslava 100-godišnjice Narodnog preporoda u Dalmaciji i Istri. Najveći dio tereta toga posla obavila je posebna komisija formirana za organizaciju te proslave pod rukovodstvom druga J. Ravlića te naše podružnice u Zadru i Rijeci i Društvo za povijest i kulturna pitanja Istre u Puli. Iz njihovih ćemo izvještaja navesti opširne podatke o učešću na toj proslavi. 26. maja prošle godine otvorena je u zgradi Povijesnog muzeja Hrvatske u Zagrebu izložba: Narodni preporod u Dalmaciji i Istri. Tu je izložbu priredio odbor za proslavu 100 godišnjice preporoda a pripremio ju je i postavio Povijesni muzej Hrvatske uz suradnju s Državnim arhivom u Zagrebu i arhivima dalmatinskih i istarskih gradova. U Zagrebu je pripremljena i re-

produkcija te izložbe na panoima koja je 6. lipnja otvorena u auli Pedagoške akademije u Puli, a zatim je prenesena u Rijeku, gdje je otvorena 18. VI u prostorijama Naučne biblioteke. Po utvrđenom planu, izložba je prenesena u Zadar, a zatim je u toku srpnja, kolovoza i rujna obišla ostale gradove u Dalmaciji. Ovom prilikom Upravni odbor zahvaljuje svima koji su svojim radom pomogli da se ova obljetnica na dostojan i svečan način obilježi.

I Djelatnost Upravnog odbora Povijesnog društva Hrvatske

Rad našeg odbora odvijao se u pravilu na sjednicama koje su održavane u jednomjesečnim razmacima, a za neke konkretne akcije zaduživani su ne samo pojedini članovi odbora već su sastavljane komisije i od vanjskih članova. Kroz čitav protekli period Upravni odbor posvećivao je punu pažnju organizacionim problemima i radu na stručnom uzdizanju članova.

a) Organizacioni problemi

Godine 1960/61. Povijesno društvo Hrvatske obuhvaćalo je 13 podružnica. Zatim su prestale s radom podružnice u Karlovcu, Sisku, Šibeniku i Dubrovniku, a organizirane su nove u Osijeku, Daruvaru i Studentska podružnica na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, pa je 1961/62. radilo samo 9 podružnica. Ove godine je zamro rad podružnica u Splitu, Osijeku i Daruvaru. Osnovana je nova podružnica u Sl. Brodu, obnovljena ona u Dubrovniku, osnovan Inicijativni odbor u Bjelovaru, pa danas radi u svemu 13 podružnica (2 podružnice nisu dostavile izvještaj o radu).

Prošlogodišnja skupština stavila je u zadatak novom odboru da se pri osnivanju novih podružnica povezuje i traži pomoć od kotarskih zavoda za školstvo. Prihvaćajući tu sugestiju, uloženo je mnogo truda baš na tom poslu. Direktor zavoda u Split navratio je predsjednik Društva, ali navedeni drug nije pokazao razumjevanja za suradnju. Veoma se malo radi u Osijeku (ili bar ništa ne znamo o tom radu) iako se ondje nalazi veći broj historičara, koji nemaju već gotovo čitavu godinu nikakve veze s Upravnim odborom. Međutim, ukidanjem Zavoda za školstvo u Vinkovcima, koji je pružio izvanrednu pomoć tamošnjoj podružnici, i pripajanjem vinkovačkoga kotara Osijeku, postavlja se pitanje daljnje egzistencije tamošnje podružnice. Ovo prelazno razdoblje osjetilo se na njenoj smanjenoj aktivnosti. Ona, doduše, i dalje radi, a po novoj organizacionoj šemi predlaže da ostane podružnica u Vinkovcima (imat će preko 20 članova) a da se za teritorij općine Vukovar organizira nova podružnica. Smatramo da bi novi Upravni odbor trebalo da primi ovaj prijedlog.

U toku prošle godine, drugovi iz upravnog odbora pokušali su u nekoliko navrata osnovati podružnicu u Varaždinu. Dva puta, iako to ide na teret skromnih sredstava i obilaska ostalih podružnica, članovi odbora posjetili su one prosvjetne faktore u Varaždinu koji bi i sami morali biti zainteresirani za osnivanje varaždinske podružnice. Svi su pokušaji, na žalost, ostali do da-

nas uzaludni. Upravni odbor je poduzeo niz akcija da organizira novu podružnicu u Bjelovaru i Krapini (koja bi obuhvatila i Zabok) i da aktivizira podružnice u Sisku i Karlovcu. Pri tom je imao u vidu činjenicu da članstvo nije okupljeno u kotarskom mjestu već raspršeno po čitavom teritoriju kotara. Dobar primjer kako neka podružnica treba organizirati rad u takvom slučaju, pruža podružnica za Međimurje. Da bi obuhvatila sve članove, ona je svoje radne sastanke održavala u Čakovcu, Murskom Središću i Kotoribi.

Sve naprijed izneseno još jednom pokazuje da dobri rezultati rada naših podružnica zavise dijelom o suradnji s kotarskim zavodima i s onim prosvjetnim faktorima u općinama i kotarevima koji bi po liniji vlasti morali pružiti podršku ovim nastojanjima. Takva suradnja osigurava podružnicama potreban ugled, kadrove, tehnička i materijalna sredstva za pokretanje aktivnosti, a uspjesi naših podružnica gdje su takve veze uglavnom dobre govore u prilog spomenutoj konstataciji. Zbog toga novi odbor mora svoje napore usmjeriti na uspostavljanje što bolje suradnje ne samo s kotarskim zavodima već i s republičkim zavodom. O tome će u buduće ovisiti uspjeh njegovih daljnjih napora na organizacionom polju.

Upravni je odbor, prema svojim mogućnostima, pomogao i u organizaciji proslave Narodnog preporoda u Dalmaciji i Istri. Organizacija pripremnih radova za III. Kongres boraca otpora u Pragu prepuštena je Institutu za historiju radničkog pokreta, jer je on najpozvaniji da se o tome brine. U nastojanju da PDH bude zastupano na Međunarodnom kongresu historičara u Beču 1965, odbor je obavijestio sve podružnice i zatražio da zainteresirani članovi pošalju svoje prijave s temama s kojima bi željeli na kongresu učestvovati. Prijedlozi su poslani Savezu koji je Međunarodnom komitetu u Londonu dostavio konkretan prijedlog o referatima jugoslavenskih historičara.

b) Stručno uzdizanje nastavnika historije

Imajući na umu da velik dio naših članova sačinjavaju nastavnici historije, Upravni je odbor posvetio pažnju i njihovu stručnom uzdizanju. U posebnom elaboratu upućenom republičkom Zavodu izneseno je što je sve PDH u periodu od 1956—62. učinio na tom području. Tom je prilikom predložen slijedeći plan i program daljnjeg stručnog usavršavanja:

a) savjetovanje historičara u vrijeme zimskih raspusta; b) seminari za nastavnike pri Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta; c) preporuka da se školske knjižnice pretplate na naše historijske časopise: Historijski zbornik, Jadranski zbornik, Historijski pregled i JIČ i na radove Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta

Predstavnici ovog odbora dogovorili su s predstavnicima Instituta za historiju radničkog pokreta plan suradnje za ovu godinu. Odlučeno je:

a) da će u jesen 1963. PDH s Institutom za radnički pokret sudjelovati na proslavi 20 godišnjice osnivanja ZAVNOH-a i AVNOJ-a. Program proslave razradit će, prema prijedlogu komisije koja je osnovana za tu proslavu, tajnik Instituta i tajnik PDH;

b) Društvo će uputiti predstavnike svih podružnica na savjetovanje koje priprema ovaj Institut 18. ov. mj. s regionalnim ustanovama zbog sređivanja građe na historiji radničkog pokreta;

c) u vrijeme zimskog raspusta 1963/64. organizirat će se savjetovanje pod radnim naslovom »Odabrane teme iz historije XX stoljeća«. Detaljni program i organizacija savjetovanja povjerena je komisiji PDH u zajednici s predstavnicima Instituta kao i ostalim zainteresiranim ustanovama. Predviđeno je da se materijal ili barem teze unaprijed odštampaju i dostave učesnicima savjetovanja putem naših podružnica na terenu.

Jeđan od veoma korisnih oblika suradnje s našim podružnicama bilo je održavanje kraćih savjetovanja koja organiziraju zajednički podružnice i Upravni odbor. Na takve susrete odlaze nastavnici Filozofskog fakulteta i drugih ustanova. Ove je godine održano dvodnevno savjetovanje u Sl. Brodu (učestvovali M. Gross, I. Karaman, R. Lovrenčić, I. Kampuš) a predviđena su slična savjetovanja u Krapini, Čakovcu i ponovo u Sl. Brodu.

U svom planu rada Upravni je odbor odlučio da umjesto predavanja za historičare kotara Zagreb uvede kao novost Javnu tribinu historičara. Ona je zamišljena kao diskusiono veće, na kojem bi sudjelovali naši istaknuti historičari, bilo povodom izdanja svojih većih radova, bilo kao redaktori vrednijih djela.

c) Nastava historije na stručnim školama

U nekoliko navrata, zabrinut zbog situacije u nastavi historije na stručnim školama, Upravni odbor diskutirao je i o tim problemima. Tom je prilikom istaknuto i jednodušno potvrđeno da se kod nas sve češće ispoljava štetni anti-historizam i da bi nastavi humanističkih nauka, koja se nalazi u krizi, trebalo i na drugim školama II. stupnja izboriti dostojnije mjesto. Formirana je posebna komisija koja je imala zadatak da odbor izvijesti o situaciji na stručnim školama (u komisiji su radili drugarica K. Mali i drugovi F. Čulinović, Z. Pužar, J. Lučić i I. Kampuš). Na temelju njena izvještaja za poboljšanje sadašnje nezadovoljavajuće situacije, Upravni odbor ovako formulira svoje prijedloge: Nastojati i preporučiti školskim odborima da se ubuduće na tim školama kao predavači za predmete: povijest i državno i društveno uređenje ne namještaju nestručna lica, jer na našim fakultetima i višim pedagoškim akademijama završavaju već u dovoljnom broju mlađi ljudi, kvalificirani za takav rad.

Sadašnji nastavnici nestručnjaci, koji iz različitih razloga predaju predmete: povijest i državno i društveno uređenje, trebalo bi da naknadno, na zahtjev viših prosvjetnih vlasti, u određenom roku, kao izvanredni slušači diplomiraju na odgovarajućim višim ili visokim školama.

Planove i programe za nastavu tih predmeta izrađivati uz pomoć Društva, tim više, što su već neki naši članovi na zahtjev Zavoda za školstvo grada Zagreba izradili nacrt programa iz historije XIX i XX stoljeća. Omogućiti da nastavnici preko svoga stručnog udruženja iznesu svoje mišljenje o novim programima za stručne škole i da se ono, koliko je moguće više, i usvoji.

Boriti se za bolju kvalitetu rada i nastave na stručnim školama: a) organiziranjem specijalnih seminara i savjetovanja; b) pružanjem individualne pomoći od strane iskusnih nastavnika; c) uključivanjem svih nastavnika u stručno društvo; d) traženjem da se i njihove knjižnice popune onom literaturom koja može poslužiti nastavnicima povijesti i državnog i društvenog uređenja u njihovu radu.

Upozoriti odgovorne drugovi iz Republičkog zavoda za stručno školstvo da postoji PDH i uvjeriti ih o korisnosti i dobronamjernosti spomenutih zahtjeva.

d) Suradnja s upravom Saveza historičara Jugoslavije

U toku protekle godine PDH održavalo je stalan kontakt s upravom Saveza historijskih društava Jugoslavije, osobito u vezi s nizom akcija koje je Savezna uprava organizirala. Povodom međunarodnih susreta, Savezna uprava je tražila mišljenje PDH kao i prijedloge za one predstavnike Povijesnog društva koji bi učestvovali u takvim susretima. Tako je za susret s talijanskim historičarima Upravni odbor PDH u sastav naše delegacije predložio svoga člana, direktora Državnog arhiva u Zagrebu druga B. Stuli-a, koji zbog opravdanih razloga nije u njemu učestvovao. Kao naš predstavnik na tom međunarodnom skupu bio je prisutan samo dr. B. Krizman. U toku ove protekle godine PDH posjetila je službena delegacija historičara Poljske, koji su u našoj zemlji boravili kao gosti Saveza. Upravni odbor organizirao je posjet nizu naših ustanova, a delegacija je primljena i od strane predstavnika Akademije.

Predstavnici PDH sudjelovali su i na godišnjoj skupštini Saveza u Beogradu. Upravni odbor nije odobrio postupak da se iz dopisa kojim ga je predsjedništvo Saveza obavijestilo o dnevnom redu i izmjeni saveznih Pravila nije moglo nikako zaključiti o kakvim se izmjenama radi. U diskusiji nakon referata glavnog tajnika Saveza, delegati ovog Društva istakli su da bi o svim važnim promjenama trebalo da budu na vrijeme obaviješteni. Tada bi oni mogli na izvanrednom plenumu informirati članstvo i sami dobiti uputstva kakve će prijedloge u ime cijelog Društva zastupati na godišnjoj skupštini Saveza. U ovom slučaju radilo se o budućem stalnom sjedištu Društva koje je utvrđeno novim promjenama saveznih Pravila. Delegati PDH nisu glasovali za predloženu formulaciju koju je većina prisutnih na skupštini primila.

c) Ostale aktivnosti

Članovi našeg Društva (H. Matković, E. Janaček) djeluju kao članovi redakcije Saveznog časopisa »Historijski pregled«, a Juraj Kolaković kao glavni i odgovorni urednik toga časopisa namijenjenog unapređenju nastave historije u školama. Oni su na tom poslu dali značajan doprinos i uložili velik trud, napose s obzirom na to što se sjedište redakcije kao i čitava brigada oko štampanja i svih tehničkih poslova obavlja u vlastitoj režiji, o kojoj sama redakcija vodi posebnu brigu. Ove je godine započeo s izlaženjem novi časopis Saveza historičara, tromjesečnik »Jugoslovenski historijski časopis«. Za glavnog je urednika mjesto druga B. Đurđeva izabran drug J. Marjanović, dok je B.

Durđev imenovan direktorom časopisa. Od strane PDH izabrani su J. Šidak u užu a M. Gross u širu redakciju. U redakciji »Male historijske biblioteke« rade K. Mali, K. Bastaić, J. Kolaković, H. Matković, F. Močanin i I. Kampuš.

II Rad podružnica

Podružnica za Međimurje. Broj članova porastao je od 16 g. 1961/2. na 26. Radni sastanci članova održavani su u zajednici s odborom podružnice Geografskog društva. Od 4 takva sastanka dva su održana u Čakovcu, s predavanjima o »Zadacima suvremene nastave povijesti« i »Privrednom razvoju Srbije«, jedan u Murskom Središću (praktično predavanje o »Zločinima okupatora« i izvještaj o III Kongresu jugoslavenskih historičara) i jedan u Kotoribi (praktično predavanje o »Dubrovniku od XII do XV st.«).

Za vrijeme zimskog raspusta (16.—17. I 1962.) priređen je u Pedagoškoj akademiji seminar u kojem su obrađivane teme iz kompleksa »Naše vrijeme« (VIII r.). Direktor Hist. arhiva u Varaždinu M. Androić govorio je tom prilikom o značenju arhivskog rada i primjeni arhivskog materijala u nastavi.

Društvo za povijest i kulturna pitanja Istre u Puli. Kao kolektivni član PDH-e društvo ima 102 člana, najvećim dijelom u Puli, zatim u Pazinu (28), Labinu (24) i Buzetu (7), gdje pododbori djeluju samostalno.

Pododbor u Buzetu upravlja, kao organ društvenog upravljanja, mjesnom muzejskom zbirkom, koja je 29. XI 1962. proširena odjelom narodnog preporoda u tom kraju i preuređenom etnografskom zbirkom. U okviru proslave narodnog preporoda, pododbor je otkrio spomen-ploču na zgradi nekadašnjega narodnog doma.

Podružnica u Slav. Požegi. Rad se podružnice odvijao u povremenim stručnim konzultacijama o nastavi povijesti. Pojedini su se članovi istakli na prikupljanju izvorne građe za povijest radničkog pokreta i NOR-a u Požeškoj kotlini (S. Ljubljanović, M. Gajić, G. Komarić) a surađuju i u »Vijesniku Histo-rijskog arhiva i muzeja Požeške kotline«, čiji je 2. broj u štampi.

Podružnica u Rijeci. Podružnica ima 40 članova i to nastavnika povijesti i službenika znanstvenih ustanova (Pomorsko-povijesni muzej, Muzej NOR-a, Hist. arhiv, Sjeverojadranski institut, Naučna biblioteka i Konzervatorski zavod).

Suradnja sa stručnim aktivom nastavnika povijesti nije se u protekloj godini odvijao kako treba pa nisu održana ni predavanja.

Odbor je glavnu brigu posvetio »Jadranskom zborniku« (ur. dr. Vj. Bra-*tulić*) čiji je V svezak predat u štampu i koji nailazi na dostojnu pažnju i pri-znanje ne samo kod nas nego i u inozemstvu (Italija, Austrija). Redakcija je uspjela da u njemu okupi na proučavanju političke, etničke i ekonomske pro-šlosti Istre i Hrvatskog primorja (s Gorskim kotarom) mnoge znanstvene i kul-turne radnike iz Rijeke, Pule, Zagreba, Ljubljane i Skopja.

Odbor je aktivno sudjelovao u pripremama za proslavu 100-godišnjice narodnog preporoda u Dalmaciji i Istri. Njegovi su članovi: V. Antić, Vj. Bratulić i R. Barbalić održali referate na simpoziju u Puli a neki (Antić, Barbalić i B. Lukić) nastupali su kao predavači na priredbama Pododbora Matice hrvatske i Narodnog sveučilišta u Rijeci, Opatiji i Kastavu. Drugovi Antić, Barbalić i D. Klen dali su svoje priloge i za »Pomorski zbornik«.

Članovi podružnice dr. Vj. Bratulić i dr. D. Klen nagrađeni su 1962. nagradom grada Rijeke za svoje znanstvene radove: »Hrvatski zastupnici u Istarskom saboru i Carevinskom vijeću« (Bratulić) i »Privredno stanje Rijeke u doba Ilirije« (Klen).

Podružnica u Sl. Brodu. Osnovana je početkom 1962. s dvije sekcije: srednjoškolskih nastavnika i službenika drugih ustanova.

U suradnji s Upravnim odborom PDH, podružnica je priredila dvodnevni seminar za svoje članove, na kojem su održali predavanja M. Gross (O metodologiji znanstvenog rada; O udžbenicima povijesti u srednjim školama), I. Karaman (Radio-emisija u nastavi povijesti), R. Lovrenčić (Sovjetski savez između dva rata) i I. Kampuš (Upotreba dijafilma u nastavi povijesti) — svi sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Podružnica u Vinkovcima. Ukidanje bivšega vinkovačkog kotara, na čijem današnjem teritoriju djeluju tri općine (Vinkovci, Županja, Vukovar) nepovoljno se odrazilo na rad podružnice. Održan je samo jedan sastanak nastavnika, na kojem se raspravljalo o različitim pitanjima nastave povijesti.

Podružnica u Zadru. U protekloj godini osnovane su četiri sekcije za nastavnike viših i srednjih škola, službenike znanstvenih ustanova i predavanja, od kojih je potonja bila najaktivnija.

Od članova podružnice održali su predavanja: N. Čolak, O historijskoj građi za naše pomorstvo u talijanskim arhivima; K. Milutinović, O stavu Pašičeve vlade prema formiranju Jadranske legije, i M. Suić, O novo otkrivenim antičkim freskama u Zadru (s projekcijama). Prema programu, trebalo bi da do ljeta održe predavanja i gen. O. Egić, D. Foretić, N. Beretić i P. Lisičar. Od vanjskih predavača nastupili su: I. Ribar s dva predavanja (Hrv.-srp. koalicija, Osnivanje Narodnog vijeća SHS i stvaranje jug. države 1918; Tajni Londonski pakt i borba za Dalmaciju), V. Antić, NOB u Istri, i J. Kolaković, O historijsko-filozofskom faktoru u političkoj metodologiji.

Podružnica se osobito založila oko organizacije simpozija o narodnom preporodu u Dalmaciji na kojem su održali referate njeni članovi: V. Maštrović, O borbi za uvođenje narodnog jezika u Dalmaciji; D. Foretić, O preuzimanju dalmatinskih općina u ruke narodnjaka, i K. Milutinovića, Srbija i Vojvodina prema narodnom preporodu u Dalmaciji.

U povodu 75-godišnjice života našeg istaknutog historičara i arheologa dra G. Novaka, podružnica je, u zajednici s Istitutom JAZU u Zadru, priredila svečanu sjednicu na kojoj je Vj. Maštrović održao predavanje o »Znanstvenom liku akademika Grge Novaka«.

Podružnica u Zagrebu. Osnivanje Centra za historiju u Zavodu za školstvo NO grada Zagreba utjecalo je na organizacionu djelatnost podružnice po tome što je metoda rada u školi prešla potpuno u kompetenciju Centra i tako postala suvišnom djelatnost njezine nastavničke sekcije. Podružnica je preuzela na sebe brigu za priređivanje predavanja i organizaciju ekskurzija a ostalo je prepustila Centru, s kojim je uspostavila dobru suradnju. Međutim, zbog poteškoća u devizama i nedovoljnih materijalnih sredstava nije odobru uspjele provesti svoj plan naučne ekskurzije u inozemstvo i susreta s historičarima Makedonije.

Članovi podružnice aktivno su učestvovali u diskusijama o prednacrtu ustava, o čijem značenju je za njih održao predavanje prof. dr. F. Čulinović. Mnogi su od njih sudjelovali na seminaru koji je organizirala Radnička biblioteka i na kojem su održana predavanja o razvoju radničkog pokreta kod nas i vani.

Zahvaljujući novčanoj pomoći pojedinih zagrebačkih općina i republičkog Zavoda za školstvo, ni simpoziju povodom 100-godišnjice narodnog preporoda sudjelovalo je 24 članova u Zadru a 15 u Puli. Od naših članova održali su u Zadru referate: *J. Ravlić*, O kulturnim prilikama u Dalmaciji u vrijeme narodnog preporoda; *M. Gross*, O nekim aspektima razvoja nacionalne ideje za vrijeme narodnog preporoda u Dalmaciji; *I. Karaman*, O nekim ekonomskim problemima u vrijeme preporoda, s posebnim osvrtom na djelatnost splitske komore. U Puli su pročitali svoje referate *M. Rojnić*, O književnim i kulturnim prilikama u vrijeme nar. preporoda u Istri, i *D. Šepić*, O izborima za Carevinsko vijeće 1907.

Studentska podružnica na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Podružnica je pobudila zanimanje kod svojih članova i ostalih studenata historije na Filozofskom fakultetu naročito time, što je u svom radu naglasila da će studentima omogućiti da se što više približe ulozi koju će obavljati u srednjoj školi poslije završenog studija. U svoj je plan rada postavila one aktivnosti koje bi upoznale studente sa životom škole i izvođenjem moderne nastave. Predviđeno je da predstavnici Školskog radija povremeno upoznaju članove podružnice s novim emisijama, a isto tako je odlučeno da nastavnici koji surađuju na izradi dijafilmova prikažu neke najbolje od njih njihovim članovima. U toku proteklog perioda članovi podružnice prisustvovali su nekim emisijama Školskog radija, a zajednički su posjetili poduzeće Zora-film, gdje su ih rukovodioci upoznali s proizvodnjom nastavnih filmova i dali im prospekte onih filmova koji se mogu nabaviti za nastavu u svim vrstama škola. Na inicijativu docenata *M. Gross* i *I. Karamana* organizirana je izložba knjiga pod naslovom »Svjetske historije«. Prije toga je *M. Gross* održala predavanje o postojećim svjetskim historijama a zatim su studenti po grupama, pod njezinim vodstvom, razgledali izložbu onih knjiga koje su za tu svrhu izvađene iz knjižnice Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta. Asistent *Lj. Doklešić* održao je za podružnicu predavanje na kojem je demonstrirao kako iskoristiti radio-emisiju, dijafilm i historijske izvore pri obradi jedne nastavne jedinice.

Članovi podružnice primaju redovno glasilo društva »Historijski zbornik« kao i radove Historijskog odsjeka Filozofskog fakulteta. Planirana ekskurzija nije bila izvršena zbog nedostatka materijalnih sredstava. Ove je godine pred-

viđeno da će članovi Studentske podružnice, u suradnji sa svojim nastavnicima, organizirati kraću ekskurziju u Hrvatsko Zagorje. Studentska podružnica broji 46 članova, a zadatak novog odbora je da što veći broj svojih kolega uključi u podružnicu. Podružnica je na svojim sastancima utvrdila opširan program rada za ovu godinu.

Završavajući ovaj izvještaj, Upravni odbor smatra da pred novim odborom stoje prvenstveno ovi zadaci:

1. Organizaciono učvršćenje postojećih i osnivanje novih podružnica;
2. Proslava 20-godišnjice ZAVNOH-a i AVNOJ-a;
3. Organizacija savjetovanja u zimskom raspustu;
4. Obilježavanje značajnih obljetnica i ličnosti;
5. Podrška Društvu za proučavanje pomorstva Jugoslavije.

Na kraju, odbor predlaže ovoj skupštini da se članarina povisi na 800 dinara s tim da 120 din. ostane podružnicama, 80 republičkom odboru a 600 din. Historijskom zborniku.

U diskusiji, koja se poslije pročitanih izvještaja povelu, prof. *H. Matković* izvijestio je skupštinu o posljednjim zaključcima Savezne uprave i u ime redakcije »Historijskog pregleda« zauzeo stajalište prema odluci o njogovoj obustavi. *Lj. Maštrović* upoznao je prisutne sa zadaćom i djelatnošću Društva za pomorstvo, a *I. Šćukanec* sa zadacima koji stoje pred Institutom za povijest radničkog pokreta, o kojem je — s obzirom na savjetovanje koje Institut priprema — govorio i asistent Instituta *L. Kobsa*. *J. Šidak*, govoreći o pripremanama za idući kongres jugoslav. historičara 1965. u Sarajevu, zastupao je mišljenje da bi u okviru osnovne tematike kongresa trebalo svakako omogućiti aktivno učešće i medievistima. S obzirom na odluku o obustavi Hist. pregleda izrazio je žaljenje što se na osnovu loše shvaćenih preporuka o integraciji na području izdavačke djelatnosti ukida upravo onaj historijski časopis koji, sa svojih 1400 pretplatnika, ima najviše čitalaca od svih historijskih časopisa u Jugoslaviji na čitavom njezinu teritoriju, i koji baš zbog toga zahtijeva od svih njih najmanje finansijskih žrtava. Predlaže da se odluka o obustavi lista povuče i da mu se, uz veće zalaganje historičara iz svih naših republika, utisne što jače jugoslavensko obilježje. Sekretar Savezne uprave *D. Bogdanović* osvrnuo se na podnesene izvještaje i tok diskusije, izjavivši na kraju da se odluka o obustavi Hist. pregleda ne mora smatrati konačnom.

Skupština je najzad dala razrješnicu dosadašnjem odboru i izabrala novi, a uz to je ponovo izabrala i dosadašnje redakcijske odbore HZ i Male histor. knjižnice.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

OLEG MANDIĆ

JAKŠA RAVLIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

Tajnik redakcije:

IVAN KAMPUŠ

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB